

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Ilmastovuosikertomus 2020

Ympäristövaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Ilmastovuosikertomus 2020 (K 18/2020 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava ympäristövaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):

- neuvotteleva virkamies Tatu Liimatainen, maa- ja metsätalousministeriö
- neuvotteleva virkamies Birgitta Vainio-Mattila, maa- ja metsätalousministeriö
- teollisuusneuvos Petteri Kuuva, työ- ja elinkeinoministeriö
- ympäristöneuvos Magnus Cederlöf, ympäristöministeriö
- apulaisprofessori Aleksi Lehtonen, Luonnonvarakeskus
- lakimies Minna Ojanperä, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- energia- ja ilmastopäällikkö Ahti Fagerblom, Metsäteollisuus ry
- suojeluasiantuntija Liisa Toopakka, Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Suomen ilmastopaneeli
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ilmastolain 14 §:n mukaisesti eduskunnalle kalenterivuositain toimitettava ilmastovuosikertomus on osa kansallisen ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmää, ja sillä seurataan keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (KAISU) toteutumista. Voimassa oleva ilmastolaki koskee taakanjakosektorin päästöjä ja poistumia. Maankäyttösektori (LULUCF) ei kuulu lain piiriin. Ensimmäisestä ilmastovuosikertomuksesta antamassaan lausunnossa (K 17/2019 vp — MmVL 6/2019 vp) maa- ja metsätalousvaliokunta kiinnitti erityisesti huomiota siihen, että osa maatalouden päästöistä raportoidaan taakanjakosektorilla ja osa maankäyttösektorilla. Nyt käsiteltävänä olevassa toisessa ilmastovuosikertomuksessa näkökulmaa on laajennettu kattamaan paremmin ilmastopolitiikan kokonaisuutta siten, että kertomuksessa kuvataan myös päästökaupan

Valiokunnan lausunto MmVL 24/2020 vp

alaisia energiantuotannon ja teollisuuden sekä maankäyttösektorin päästöjä ja nieluja. Valiokunta pitää laajaa tarkastelutapaa lähtökohtaisesti tärkeänä ilmastotoimien kokonaiskuvan muodostamiseksi. Hallitusohjelman mukaisesti ilmastolakia uudistetaan parhaillaan ja maankäyttösektori ollaan ottamassa mukaan uudistettuun ilmastolakiin.

Valiokunta korostaa, että ilmastovuosikertomuksen tarkoituksena on tuottaa ajantasaista tietoa päästökehityksestä ja päästövähennystavoitteiden toteutumisesta. Poliittisten tavoitteiden asettaminen tapahtuu kuitenkin erikseen, ja sen tulee perustua päästökehityksen pitkäjänteiseen tarkasteluun ja luotettavaan tieteelliseen tietoon pohjautuvaan vaikutusten arviointiin. On myös muistettava, että jo toteutettujen päästövähennystoimien vaikutukset näkyvät viiveellä. Vuosittaiset vaihtelut päästökehityksessä voivat olla merkittäviä, mutta vaikeasti ennakoitavia, mistä covid-19-pandemian vaikutukset vuoden 2020 päästöihin ovat ajankohtainen esimerkki.

Ilmastovuosikertomuksessa tarkastellaan kausille 2013—2020 ja 2021—2030 asetettujen taakanjakosektorin (päästökaupan ulkopuoliset sektorit) päästövähennysvelvoitteiden saavuttamista sekä kokonaispäästökehitystä suhteessa vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteeseen. Ilmastovuosikertomuksen mukaan vaikuttaa todennäköiseltä, että Suomi saavuttaa kauden 2013—2020 veloitteen. Pikaennakkotietojen mukaan Suomen kokonaispäästöt laskivat vuonna 2019 edelliseen vuoteen verrattuna 6 prosenttia ollen noin 52,8 Mt hiilidioksidiekvivalenttia. Valiokunta toteaa, että päästöjen kääntyminen laskuun on positiivista kehitystä verrattuna vuoden 2018 päästöjen kasvuun. Päästökauppasektorilla päästöt laskivat noin 11 prosenttia, kun ne taakanjakosektorilla laskivat vain 2 prosenttia. Maatalouden päästöt ovat pysyneet suhteellisen tasaisina tarkasteluvuosina 2005—2019.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että maankäyttösektorilla eniten päästöjä tuottavat maankäytön muutokset ja turvemaat. Maatalouden kokonaispäästöistä noin 75 prosenttia on maaperään liittyviä päästöjä, ja eloperäisiin turvemaihin liittyvät päästöt ovat yli puolet maatalouteen liittyvistä päästöistä. Suurin osa, lähes 90 prosenttia, peltoalasta on kuitenkin kivennäismaita. KAISUn mukaisia maatalouden päästövähennystoimia ovat eloperäisten maiden viljely monivuotisesti muokkaamatta, pohjaveden pinnan nostaminen säätösalaajituksen avulla, eloperäisten maiden metsitys ja kosteikkometsitys ja biokaasutuotannon edistäminen. Lisäksi edistetään maaperän hiilen lisäämistä ja säilyttämistä sekä 4-promillen aloitteen toimeenpanoa tutkimushankkeiden ja kokeilujen kautta. Valiokunta korostaa, että vaikka maatalouden päästöissä ei vuosikertomuksen mukaan vielä ole tapahtunut vähennystä, on paljon päästövähennystoimia jo otettu käyttöön tai parhaillaan valmisteltavana. On myös huomattava, että osa päästövähennystoimista kytkeytyy läheisesti tulevaan EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistamiseen ja seuraavaan rahoituskauteen, joihin Suomessakin parhaillaan valmistaudutaan.

Ilmastovuosikertomuksessa tarkastellaan edellä mainitulla tavoin myös vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteen saavuttamista. Nykyiset ja suunnitellut toimet riittävät noin 36 Mt hiilidioksidiekvivalentin päästötason saavuttamiseen vuonna 2035. Arvioiden mukaan hiilineutraaliuden saavuttaminen edellyttää päästöjen laskemista tasolle noin 21 Mt vuonna 2035, mikä tarkoittaa, että lisätoimia tullaan tarvitsemaan. Maankäyttösektorin päästöjen ja nielun summa on Suomen nettohiilinielu, jonka maksimointi on tärkeä tavoite Suomen pyrkiessä hiilineutraalisuuteen. Nieluihin liittyvä tieto ja laskenta kehittyvät jatkuvasti, ja on tärkeää, että hiilinielut ja varastot otetaan tulevaisuudessa todenmukaisesti huomioon ilmastolaskelmissa. Valiokunta toteaa, että maan-

Valiokunnan lausunto MmVL 24/2020 vp

käyttösektorin nielujen vahvistaminen ja esimerkiksi metsien puun kasvun lisääminen on tärkeää päästövähennysten rinnalla. Nielujen vahvistamista tukee myös mm. eduskunnan käsiteltävänä oleva hallituksen esitys metsityksen määräaikaisesta tukemisesta (HE 150/2020 vp).

Valiokunta toteaa, että hallitusohjelman mukaisesti yhteensä 13 teollisuuden toimialaa on laatinut ja julkaissut vuoden 2020 aikana vähähiilitiekartan, mukaan lukien muun ohella metsäteollisuus, elintarviketeollisuus, maatalous, sahateollisuus ja bioenergia-ala. Tiekarttojen skenaarioissa on tarkasteltu myös eri toimien sosiaalisia vaikutuksia sekä vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen ja vesistöihin. Vesistövaikutusten osalta valiokunta korostaa, että ilmastonmuutoksen on arvioitu lisäävän peltojen ravinnehuuhtoutumia, mistä syystä tarvitaan myös uudenlaisia aktiivisia toimia huuhtoutumien hillitsemiseksi, kuten kipsitystä ja kalkitusta. Valiokunta pitää tärkeänä, että tiekartoissa esille nousseita kokonaisvaikutuksiltaan positiivisimpia toimia tuetaan ja vietään aktiivisesti käytäntöön. Maankäyttösektorilla on mahdollista toteuttaa ilmastotoimia, jotka samalla parantavat maatalouden kannattavuutta ja lisäävät elinkeinon kilpailukykyä.

Vastaavasti kuin ensimmäisestä ilmastovuosikertomuksesta antamassaan lausunnossa valiokunta korostaa, että maatalouden kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistoimissa lähtökohdan on oltava mahdollisimman tehokkaat toimet, kuitenkin niin, ettei niillä entisestään heikennetä kannattavuusongelmista kärsivän kotimaisen maataloussektorin tilannetta. Valiokunta painottaa edelleen kansallisen ruokaturvan ja huoltovarmuuden merkitystä sekä sitä, että tuotannon hiilijalanjälkeen ja eettisyyteen voidaan parhaiten vaikuttaa, kun ruoka tuotetaan omassa maassa. Maataloustuotteiden ulkoistetuista päästöistä ja erityisesti tuontituotteiden ilmastovaikutuksista ja niihin sisältyvistä maaperän hiilidioksidipäästöistä on käytettävissä vain vähän luotettavaa tietoa. Valiokunta pitää tarpeellisena aihetta koskevaa lisätutkimusta ja kannatettavana myös ulkoistettujen päästöjen tuomista jatkossa tarkastelun piiriin.

Parhaillaan päivitetään pohjoismaisia ravitsemussuosituksia, jotka julkaistaan vuonna 2022. Uusissa suosituksissa on muun muassa tarkoitus selkeyttää ravinnon ja kestävä kehityksen yhtymäkohtia. Ruuan kulutukseen liittyvinä toimina keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa on nostettu esille ruokahävikin vähentäminen ja ravitsemussuosituksen mukainen syöminen. Valiokunta toteaa, että ruokahävikin vähentäminen tai ruokavaliomuutokset eivät automaattisesti vähennä maataloustuotannon kasvihuonekaasupäästöjä, vaan päästöjen vähentämiseen tarvitaan erillisiä kannustimia tai tukia. Hallitusohjelman mukaisesti parhaillaan valmistellaan tiekarttaa ruokahävikin puolittamiseksi sekä kansallista ilmastoruokaohjelmaa. Kuluttajan vapaaehtoisilla toimilla, kuten siirtymisellä kestäviin ruokavalintoihin ja ruokahävikin vähentämisellä, on vaikutusta maataloussektorin päästökehitykseen. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että kuluttajien mahdollisuuksia tehdä kestäviä valintoja tuetaan erityisesti varmistamalla luotettavan tiedon saanti ruoan alkuperästä ja terveys- ja ympäristövaikutuksista.

Lopuksi valiokunta nostaa esiin, että maankäyttösektorilla on mahdollista lisätä ilmastotoimia, jotka edistävät kestäviä energiaratkaisuja ja biopolttoaineiden tarjontaa. Esimerkiksi eläintilojen lannan ohjaaminen biokaasutuotantoon tai hieskoivun tuottaminen biopolttoaineeksi lyhytkiertoviljelmillä tarjoavat ilmastoviisaita energiantuotantomahdollisuuksia. Biokaasutuotannolla on yhteys myös KAISUssa asetettuun tavoitteeseen, että 30 prosenttia kaikesta liikenteeseen myydyistä nestemäisestä polttoaineesta olisi biopolttoaineita vuonna 2030. Maataloussektorin biokaasupotentiaali tulee hyödyntää tavoitteen saavuttamiseksi.

Valiokunnan lausunto MmVL 24/2020 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

että ympäristövaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 26.11.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Ritva Elomaa ps
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Satu Hassi vihr
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Ari Koponen ps
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Sari Multala kok
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Anders Norrback r
jäsen Raimo Piirainen sd
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Piritta Rantanen sd (osittain)
jäsen Mikko Savola kesk
jäsen Peter Östman kd
varajäsen Heikki Autto kok (osittain)
varajäsen Tuomas Kettunen kesk
varajäsen Janne Sankelo kok (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuire Taina

Valiokunnan lausunto MmVL 24/2020 vp Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Ensimmäinen ilmastovuosikertomus annettiin eduskunnalle kesäkuussa 2019. Siinä tarkasteltiin erityisesti taakanjakosektorin päästökehitystä ja vuonna 2017 valmistuneen keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (KAISU) toimeenpanoa. Suunnitelma sisälsi toimet taakanjakosektorin (päästökaupan ulkopuoliset sektorit) vuodelle 2030 asetetun päästövähennystavoitteen saavuttamiseksi. Taakanjakosektorille lasketaan muun muassa liikenteen, maatalouden, rakennusten erillislämmityksen ja jätehuollon päästöt. Ensimmäinen vuosikertomus sisälsi myös tiedot politiikkatoimista ja sopeutumisesta. Sitten nyt käsittelyssä olevassa ilmastovuosikertomuksessa on valiokunnan lausunnossa esitetyt kehittämistarpeet sekä kuulemisten yhteydessä saatu palaute otettu huomioon erityisesti raportoinnin laajuuden osalta.

Perinteisesti Suomen kansallinen ilmastopolitiikka on perustunut hallituksen ohjelmiin ja suunnitelmiin. Ilmastolain mukainen suunnittelujärjestelmä toimii nykyisin rinnakkain energia- ja ilmastostrategian laatimisprosessin kanssa. Niitä on laadittu säännöllisesti jo vuodesta 2001 lähtien ja niissä on linjattu energia- ja ilmastopolitiikan suuntaviivoista sekä yleisellä että toimenpidetasolla.

Ensinnäkin perussuomalaisten valiokuntaryhmä näkee, että ilmastokertomukseen sisältyy laajasti sellaisia ilmastopoliittisia asioita ja toimenpiteitä, joista valiokuntaryhmämme on yhä enemmän määriin huolestunut. Esimerkiksi lämmityspolttoaineiden ja polttoaineiden veronkorotukset lisäävät tavallisten suomalaisten elämis-, liikkumis- ja työssäkäyntikustannuksia. Eräs tällainen toinen esimerkki, mikä huolestuttaa, on myös turpeen käytön alasajo.

Edellä mainituista syistä emme edelleenkään voi hyväksyä istuvan hallituksemme, emmekä myöskään EU:n ilmastosuunnitelmia. Nykyisen lain mukaan Suomen kansallinen tavoite on vähintään 80 %:n päästövähennys vuonna 2050 verrattuna vuoteen 1990. Näemme päästövähennykset isossa kokonaiskuvassa sekä liian tiukkoina että kunnianhimoisina ja vain rankaisevan Suomen kansaa elämisen, asumisen ja liikkumisen suhteen. On myös ongelmallista, että hallitus todennäköisesti pyrkii ilmatolainsäädännön uusimisen yhteydessä asettamaan Suomelle tiukemat kansalliset päästövähennystavoitteet vuodelle 2030 kuin nykyinen EU-lainsäädäntö edellyttäisi. EU:n pitkän aikavälin tavoitteena on olla hiilineutraali vuoteen 2050 mennessä. Myös hiilineutraaliuden osalta Suomella tulee olemaan EU:ta kunnianhimoisempi aikataulu, joka sekkin on kunnianhimoisin.

Toisaalta emme myöskään katso hyvällä sitä, että alkuvuodesta komissio julkaisi vihreän kehityksen ohjelman (European Green Deal). Kyseessä on siis toimenpidepaketti, jonka tavoitteena on mm. vähentää päästöjä merkittävästi sekä säilyttää Euroopan luontoympäristö. Sen on täten tarkoitus luoda pohja reilulle ja oikeudenmukaiselle siirtymälle ilmastoasioissa. Näin ei kuitenkaan näkemysmme mukaan tapahdu, sillä paketti on kaukana ”reilusta”, koska edellä mainitun paketin kautta EU pyrkii yhä voimakkaammin puuttumaan jäsenmaiden asioihin ilmasto- ja energiapolitiikan varjolla. Eräs tällainen politiikansektori on erityisesti maa- ja metsätalouspolitiikka (ml. turve). Tätä me Perussuomalaiset emme voi hyväksyä. Samalla tulee myös muistaa, että tä-

Valiokunnan lausunto MmVL 24/2020 vp
Eriävä mielipide 1

hän toimen-pidepakettiin sisältyy myös suunnitelma EU:n vuoden 2030 tavoitteiden nostosta sekä EU:n ilmastolaki, johon tullaan kirjaamaan hiilineutraaliustavoite vuodelle 2050. Vuoden 2030 päästövähennystavoitteen nostoa koskevat lainsäädäntöehdotukset annetaan kesällä 2021 komission toimesta.

Lopuksi haluamme muistuttaa siitä, että keskeisimmät keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmaan sisältyvät toimeenpannut toimet ovat liikenteessä käytettävien biopolttoaineiden jakelulvelvoite sekä kevyeen polttoöljyyn sekoitettavan biopolttoöljyn jakelulvelvoite. Perussuomalaiset näkevät, että tämä jakelulvelvoitevaade lisää autoilevalle kansallemme liikkumis- ja muita kustannuksia merkittävästi. Samaten se lisää yritysten sekä teollisuuden kustannuksia merkittävästi.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että ympäristövaliokunta ottaa edellä olevan huomioon ja että ympäristövaliokunta ehdottaa esitetyn kannanoton lisäksi hyväksyttäväksi seuraavan kannanoton:

Eduskunta edellyttää, että kertomuksen johdosta hallitus ryhtyy toimenpiteisiin, joilla se lopettaa ylikireitä ilmastopoliittisia toimia ja tekee päätöksiä niistä lähtökohdista käsin, mitkä korostavat työllisyysvoimia ylikireän ilmastopolitiikan sijaan.

Helsingissä 26.11.2020

Ritva Elomaa ps
Mikko Lundén ps
Ari Koponen ps

Valiokunnan lausunto MmVL 24/2020 vp
Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Ilmastolain 14 §:n mukaan valtioneuvosto toimittaa vuosittain eduskunnalle ilmastovuosikertomuksen, jolla seurataan päästökehitystä sekä erityisesti keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumista. Lisäksi se sisältää kartoituksen politiikka-toimista sekä arvion sopeutumissuunnitelman toimeenpanotilanteesta.

Kristillisdemokraattinen valiokuntaryhmä pääosin yhtyy lausunnossa sanottuun korostaen kuitenkin seuraavia seikkoja.

Lausunnossa tulisi korostaa, että ympäristöpolitiikassa katseen tulee olla tavoitteissa ja päämäärissä. Keinojen suhteen on syytä jättää liikkumavaraa jo siksin, että teknologia kehittyy monella alalla hyvin nopeasti. Myöskään omavaraisuus- ja huoltovarmuusnäkökohtia ei tule unohtaa.

Suomalainen lähiruoka on ekoteko. Julkisissa hankinnoissa tulisi edistää hankintakriteereillä myös terveysperustein kasvisruoan osuuden kasvattamista sekä luomu- ja lähiruoan lisäämistä.

EU:n maatalouden ympäristötuki pitää voida kanavoida sekä luonnon- että ilmastonsuojelun kannalta järkevästi. Suomeen tuodun ruoan ilmasto- ja ympäristövaikutuksiin täytyy kiinnittää huomiota. Tuotteiden hiilijalanjälkimerkintöjä pitää kehittää EU-tasolla.

Lausunnossa todetaan, että maankäyttösektorin päästöjen ja nielun summa on Suomen nettohiilinielu, jonka maksimointi on tärkeä tavoite Suomen pyrkiessä hiilineutraalisuuteen. Muun muassa viljelymenetelmiä kehittämällä voidaan maaperään sitoa nykyistä enemmän hiiltä. Maaperän hiilinielun koko kuitenkin tunnetaan varsin huonosti.

Valiokunta toteaa, että maankäyttösektorin nielujen vahvistaminen ja esimerkiksi metsien puun kasvun lisääminen on tärkeää päästövähennysten rinnalla. Sen varaan, että maankäyttösektori ”tästä ikuisuuteen” toimii hiilinieluna, ei voi kuitenkaan laskea. Voi tulla metsätuhoja, kuten esimerkiksi Saksassa, Kanadassa ja Venäjällä on käynyt. Metsien puuston kasvu voi myös hidastua monien tekijöiden myötä, esim. kun turvemaita palautetaan luonnontilaan. Samoin sitä, mihin puuta käytetään (puurakentaminen, sellu, paperi, poltto ym.) ja kauanko hiili pysyy sidottuna, puolestaan on vaikeaa kontrolloida.

Teknologia kehittyy monilla aloilla huimaa vauhtia. Suomella on teknologista edelläkävijyyttä esimerkiksi biopohjaisissa polttonesteissä ja geotermisessä energiassa. Lisäksi Suomessakin tutkitaan muun muassa aurinkokenno- ja polttokennoteknologiaa, biokaasun tehokkaampaa keräämistä ja hyödyntämistä liikennekäytössä, hiilen tehokkaampaa sitomista maatalousmaahan (hiiliviljelyä), ruoan energiatehokasta bioprosessituotantoa ja niin edelleen. Myös hiilidioksidin talteenottoa ilmakehästä tutkitaan ympäri maailmaa, ydinvoimateknologia kehittyy kohti pienempiä sarjavalmistaisia reaktoreita ja fuusioenergiankin tutkimus jatkuu.

Valiokunnan lausunto MmVL 24/2020 vp
Eriävä mielipide 2

Energiateknologian kehityksellä voi odottaa pidemmällä aikavälillä olevan merkittäviä suoria tai epäsuoria vaikutuksia myös maankäyttösektoriin, esimerkiksi hakkeen, turpeen ja muiden biopolttoaineiden kysyntään. Biotalous ja energiateknologiaan liittyvä tutkimus ja tuotekehitys on merkittävää myös Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamisen kannalta.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitän,

että ympäristövaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 26.11.2020

Peter Östman kd